

deri, jeg skal kun pege paa det Faktum, at ogsaa Rigsretten er bleven ødelagt ved den Ændring, man har lavet af Forfatningen.

Jeg siger da altsaa, at den Forfatning, vi have, er i Virkeligheden ikke en Forfatning, der er bygget paa Overenskomst. Den forudsætter ikke Overenskomst, det er en sammenflikket, en daarlig, en tilfældig, en splittet og spredt Forfatning, en Forfatning, hvis dybeste Ejendommelighed er den haabløse Modsetning mellem privilegeret og almindelig Valgret. I Virkeligheden er dette ogsaa blevet følt lige fra den Tid, den blev given. Man forsøgte straks at give denne Grundlov et Fundament for en Overenskomst. Det var I. A. Hansen, der forsøgte Metoden de store og de smaa Bønder. Jeg maa maaske bruge det Udtryk, at den gik ikke. I vore Dage, for kort Tid siden have vi hørt et Forslag om, at Borger og Bonde skulde slutte sig sammen mod Godsejerne paa den ene Side og Arbejderne paa den anden. Jeg tør vel sige, at den gaar ikke. Jeg vil gaa saa vidt at sige, at det var vel det reneste Fantasteri. Men begge Dele er Symptomer paa det, at man trænger til en Enighed, man trænger til en Overenskomst, for at man skal kunne bruge Forfatningen, thi Forfatningen har ført os ind i en bestandig Krise.

Da man havde set paa det i 6 Aar fra 1866 til 1872, rejste det forenede Venstre Kravet om Parlamentarisme. Jeg skal ikke opholde mig ved den store Kamp derom, men kun slaa fast, at da 1901 kom og Parlamentarismen sejrede, troede man aabenbart et ganske kort Øjeblik, at nu havde man det, man manglede for at gøre Forfatningen til en Enhed, en Helhed, nu kunde den arbejde. Men da blev det straks øjensynligt, at man nu igen var paa den forkerte Side. Til Trods for at man havde faaet en Forfatning, der var væsentlig udviklet i Folkestyrets Retning, var der dog ingen Enhed mulig, og hvorfor ikke? Den daværende Venstre-Konseilspræsident har i en stor Tale den 20. Oktober 1904 ganske aabent sagt hvorfor. Det er, fordi det parlamentariske Princip maa være det bærende Princip i vor Forfatning; Folkestyret maa være det afgørende; men dette Folkestyre, der har Taburetterne, og som sidder og skal regere, som skulde have Magten og Indflydelsen i Landet, er samtidig mødt af en Fjende, som hedder Landstinget, og som det ikke kan tumle. Jeg behøver ikke at læse det op; det staar i den paa-gældende Folketingstidende Sp. 487. Det

er Udtalelser af vidtrækkende og interessant Karakter.

Nu kunde man 1901 — og det er det, der har stor Interesse for det nuværende Lovforslag — være gaaet ad to Veje for at tilvejebringe Enighed og Overenskomst og ordne en Forfatning. Jeg synes, at den Vej, der fra Folketingets Side burde være gaaet, var følgende: Man burde have sagt: For Fremtiden, naar den rent øjeblikkelige Situation med Skattelovene er afviklet, vedtage vi her rene og klare Venstrelove i Folketinget; disse klare Venstrelove føre vi op i Landstinget, og saa give vi Landstinget Valget mellem to Ting, nemlig at vedtage disse Love modvilligt og uden at have Lyst til det, og derigennem ydmyge vi lidt efter lidt Landstinget og forskyde Landstinget saaledes, at Enheden i Forfatningen skabes derved, at Landstinget trænges op i en Krog. Eller, hvis Landstinget ikke vil vedtage disse Love, hvis de forkaste dem, tvinger man derved efterhaanden Landstinget til at samle en saadan Modvillie mod sig i det ganske Land, at det efterhaanden ogsaa ad denne Vej drives ud i Krisen og gennem en maaske lang Aarrække tvinges til at træde saa langt tilbage, at Magten ogsaa paa den Maade glider over til Folketinget. Ingen af disse Veje blev valgt, og hvad var det, der skete? Man gik ind paa den Vej, som siden har været forsøgt; man forsøgte at bruge vor Forfatning paa Grundlag af Overenskomst. Jeg maa vel nok have Lov til at sige, at det, der skete, var et storslaaet Forsøg paa at bruge vor Forfatning paa en efter min Mening fuldkommen naturstridig Maade. Det var et Forsøg, som nu tilsyneladende er lykkedes gennem de mange Forlig, vi til Dato have haft, men et Forsøg, som i Virkeligheden ikke stemte med Forfatningens inderste Væsen og — som jeg senere skal komme til — i Virkeligheden ikke stemte med hele Folkets inderste Trang og inderste Behov.

Man lavede altsaa en Række Kompromisser i disse Aar. Paa den Maade brugte man Forfatningen. Men jeg beder Dem lægge Mærke til, hvordan disse Kompromisser vare. De vare ikke Udtryk for nogen Idealitet fra nogen af Siderne. De vare ikke Resultatet af en vis Opportunisme, thi bag Opportunismen lurer altid det, at man har en højere Maal. Men disse Kompromisser var Kunststykker. Det, der skete i disse Aar var det, at man bestandig tilspidsede Situationen til Forlig og Forhandling, og at det indtil det sidste Øjeblik var ganske uklart, om man i Virkeligheden kunde faa